

Zhuk, I. (2016). Turystychna reforma yak instrument sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Tourism reform as an instrument of social-economic development of Ukraine]. *Socio-Economic Problems and the State*. 14 (1), 152-159.

ISSN 2223-3822

DOI: 10.14254/2223-3822.2016.14-1.18

Туристична реформа як інструмент соціально-економічного розвитку України

Ірина Жук

Львівський національний університет імені Івана Франка,

вул. П. Дорошенка 41, м. Львів, 79000, Україна

e-mail: zhukiryna0312@gmail.com

к.е.н., асист., кафедра туризму, географічний факультет

Article history:

Received: March, 2016

1st Revision: April, 2016

Accepted: May, 2016

JEL classification:

O10

UDC:

338.1

338.486.021.8 (477)

DOI:

10.14254/2223-3822.2016.14-1.18

Abstract: В економіці України, спрямованої на активну інтеграцію у світове господарство, туристична галузь поступово перетворюється на детермінанту соціально-економічного розвитку, однак темпи цих перетворень залишаються незадовільними, про що свідчать найнижчі позиції у світових рейтингах туристичного ринку. На основі аналізу динаміки статистичних показників: частки туризму у ВВП, прямої та генерованої зайнятості, обсягів капітальних туристичних інвестицій, обсягів бюджетного фінансування туризму, досліджено роль і місце туризму в національній економіці. З урахуванням ролі держави в організації та розвитку туристичної діяльності в різних країнах світу виокремлено три типи моделей державного регулювання цієї важливої складової національної економіки. Висвітлено основні напрями реформування системи державного регулювання туристичної галузі України, його інституційного, законодавчого та стратегічного забезпечення. Окреслено шляхи удосконалення чинної моделі державного управління галузі туризму в Україні.

Keywords: національна економіка, соціально-економічний розвиток, туризм, державне управління туризмом, державне регулювання туризму, туристична реформа.

Жук І. Туристична реформа як інструмент соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс] / Ірина Жук // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2016. — Вип. 1 (14). — С. 152-159. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2016/16zizdou.pdf>.

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

*“Держава, яка не має коштів на те, щоб реформуватися,
не має й коштів на те, щоб існувати по-старому”*

Едмунд Бьорк

1. Постановка проблеми

Туризм є ефективним і перспективним сектором економіки багатьох країн світу. Він сприяє диверсифікації економіки, стимулює приплив інвестицій, прискорює розвиток експортного потенціалу, залучення до міжнародної діяльності суміжних галузей економіки, також відіграє важливу роль у створенні додаткових робочих місць і забезпеченні зайнятості населення, зростанні доходів населення і підвищенні добробуту нації. Вплив туризму на економічний розвиток виявляється й у поживленні ділової активності, збільшенні обсягів виробництва та реалізації товарів і послуг завдяки зростанню платоспроможного попиту.

В економіці України, спрямованої на активну інтеграцію у світове господарство, туристична галузь поступово перетворюється на детермінанту соціально-економічного розвитку, однак темпи цих перетворень залишаються незадовільними, про що свідчать найнижчі позиції у світових рейтингах туристичного ринку. Поліпшити ситуацію можна шляхом реформування системи державного регулювання туристичної галузі України.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретичні та практичні аспекти формування та функціонування механізму державного регулювання туристичної галузі знайшли своє відображення у наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених, а саме Л. Агафонової [1], М. Биржакова [2], О. Бойка [3], В. Вахмістрова [4], В. Зайцева [5], М. Мальської [6], П. Пуцентейло [10], Т. Ткаченко [11], В. Федорченка [7] та ін.

Виокремлення дотепер не вирішених частин загальної проблеми. Попри активізацію дослідницьких зусиль, спрямованих на аналіз питань туризму, деякі аспекти державного регулювання цієї галузі залишаються недостатньо теоретично осмисленими. Недостатньо також науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо державного регулювання туристичної галузі на національному, регіональному та місцевому рівнях з урахуванням політичних і соціально-економічних трансформаційних процесів, які відбуваються в Україні. Формування стратегії розвитку туристичної галузі й створення умов для її ефективного впровадження – актуальне завдання сьогодення.

3. Мета дослідження

Полягає у необхідності пошуку нових наукових підходів до реформування туристичної сфери як складової соціально-економічного розвитку України.

4. Виклад основного матеріалу дослідження

Державне регулювання розвитку туристичної галузі належить до механізмів реалізації політики держави в галузі туризму. Розвиток туристичної галузі характеризується позитивною динамікою кількісних та якісних показників: збільшенням туристичних потоків, відрахувань у державний і місцевий бюджети, підвищенням рівня зайнятості тощо.

Державне регулювання туристичної галузі – це сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу органів державної влади на розвиток туристичної галузі та створення умов для ефективної співпраці органів державної влади, місцевого самоврядування й приватного сектора стосовно розвитку туризму через різні механізми: адміністративні, організаційні, економічні, правові, екологічні та ін.

Завдання державного регулювання туристичної галузі визначаються з урахуванням основних тенденцій розвитку туризму, на внутрішньому і міжнародному ринках туристичних послуг з повноваження та участі держави у формуванні основних умов функціонування суб'єктів туристичної діяльності, її реальних можливостей.

Загальновідомо, що туризм дає змогу без особливих витрат держави розвивати малий і середній бізнес, створювати нові робочі місця, залучати інвестиції, розвивати інфраструктуру. Сучасна індустрія туризму розглядається як самостійний вид економічної діяльності і як міжгалузевий комплекс.

За оцінками Всесвітньої туристичної організації, на сьогодні туризм посідає перше місце серед галузей світового господарського комплексу за обсягом експорту товарів і послуг. Виробляючи 9% глобального (загальносвітового, національного продукту), залучаючи 7% світових інвестицій, туризм нині є найпотужнішою сферою світової економіки. На туризм припадає 11% споживчих витрат, 5%

податкових надходжень. За валютними надходженнями, що зростають щорічно на 10%, туризм випередив експорт нафтопродуктів, телекомунікаційного обладнання, автомобілебудування [12].

Україна має вагомі об'єктивні передумови для того, щоб увійти до найрозвиненіших туристичних країн світу. Однак, попри високий потенціал туристично-рекреаційних ресурсів, наша держава навіть не входить до рейтингової таблиці, що включає 75 країн світу, які мають найбільші доходи від туризму, оскільки частка туризму в економіці країни є вкрай низькою.

В основу аналізу ролі та місця туризму в економіці України покладено вивчення динаміки статистичних показників: частки туризму у ВВП, рівнів прямої та генерованої зайнятості, обсягу капітальних туристичних інвестицій, обсягів бюджетного фінансування туризму (див. табл.). В Україні туризм формує менше 1% сукупного ВВП (у країнах Європи – 10%), частка експорту туристичних послуг в структурі експорту товарів і послуг в Україні становить 0,7% (у країнах Європи – 30%).

Таблиця 1. Статистичні показники впливу туризму на економіку України

Показник	Роки		
	2014	2015	2025
Прямий внесок туризму у ВВП, млрд грн	28,4	28,1	42,0
Загальний внесок туризму у ВВП, млрд грн	106,7	104,3	151,2
Пряма зайнятість у туризмі, тис. осіб	333	342	322
Загальна зайнятість у туризмі, млн осіб	1,27	1,29	1,16

Примітка: складено автором за даними Всесвітньої ради з подорожей і туризму [13]

За даними Всесвітньої ради з подорожей і туризму, прямий внесок туризму у ВВП 2014 р. становив 28,4 млрд грн (1,9% ВВП). У 2015 р. цей показник дорівнював 28,1 млрд грн, тобто зменшився на 1%. За прогнозами Всесвітньої ради з подорожей і туризму, до 2025 р. прямий внесок туризму у ВВП зросте на 4,1% річних, до 42,0 млрд грн (1,8% ВВП).

Загальний внесок туризму у ВВП 2014 р. сягнув 106,7 млрд грн (7,1% ВВП), а у 2015 р. становив 104,3 млрд грн (7,2% ВВП). За прогнозами, до 2025 р. цей показник збільшиться на 3,8% і становитиме 151,2 млрд грн (6,5% ВВП).

Пряма зайнятість населення в туризмі 2014 р. становила 333 тис. осіб (1,7% загальної кількості працівників), у 2015 р. – зросла на 2,8%, до 342 тис. осіб (1,7% загальної кількості працівників). До 2025 р. цей показник становитиме 322 тис. осіб внаслідок прогнозованого щорічного зменшення зайнятості населення у туризмі на 0,6% протягом наступних десяти років.

Загалом у туризмі 2014 р. було зайнято 1,27 млн осіб (6,4% загальної кількості працівників), у 2015 р. цей показник збільшився до 1,29 млн осіб, тобто на 1,3% (6,5% загальної кількості працівників). За прогнозами Всесвітньої ради з подорожей і туризму, до 2025 р. цей показник досягне значення 1,16 млн осіб, тобто зменшиться на 1,0% (6,0% загальної кількості зайнятості).

Як показало дослідження, ці показники значно нижчі за аналогічні показники інших держав Центрально-Східної Європи.

Для України характерними є нестабільність інституту управління, часті зміни підходів до управління туристичною сферою, незадовільний науковий супровід розвитку туризму, вкрай низький рівень реалізації його потенціалу. Так, за останні 15 років замість реформування туристичної галузі державою шість разів реформувалася центральний орган виконавчої влади в галузі туризму, змінювалася його назва. Характерно, що кожного разу зі зміною назви затверджувалася ліквідаційна комісія, яка майже рік займалася ліквідацією старого органу та передачею справ і функцій новому органу.

Через реорганізацію (ліквідацію) Державного агентства з туризму і курортів Україна не виконала своїх зобов'язань, зазначених у Меморандумі про взаєморозуміння між Державним агентством з туризму та курортів України та Національною туристичною адміністрацією Китайської Народної Республіки про сприяння груповим поїздкам китайських туристів в Україну, підписаному в м. Пекіні 5 грудня 2013 р. Як наслідок китайські туристи, кожен з яких у середньому витрачає за кордоном понад 1 000 дол. США тільки на купівлю сувенірів, на багато років втрачені для України.

Українське туристичне законодавство застаріло морально. Враховуючи вектор зовнішньої політики, доцільно використовувати туризм як майданчик для апробації європейських стандартів і принципів роботи. Норми Закону "Про туризм" необхідно узгодити з директивами ЄС в туристичній сфері, передусім з директивою ЄС від 13.06.1990 р. № 90/314 ЄС про комплексний туризм, відпочинок і тури. Закон повинен бути більш прикладним, а не декларативним, повинен окреслити основні вимоги та механізми реалізації послуг туристичними підприємствами, стимулювати розвиток пріоритетних для держави внутрішнього та в'їзного туризму, а також діяльність вітчизняних туроператорів, які займаються експортом туристичних послуг.

У процесі реформування системи державного регулювання туристичної галузі України окреслилися проблеми, які потребують нагального вирішення: інституційного, законодавчого та стратегічного (рис. 1). Це насамперед невідповідність чинної нормативно-правової бази потребам і

тенденціям розвитку туристичної галузі, її неузгодженість зі світовими стандартами. Окрім того, першорядним завданням є створення структури державного регулювання туризму в Україні з урахуванням сучасних реалій і досвіду країн з високорозвиненою туристичною індустрією.

Нормативно-правової, методичної, організаційної та інформаційної підтримки держави особливо бракує туристичному підприємництву на рівні малих міст і сільських населених пунктів, де туризм може стати важливим чинником соціально-економічного та культурного розвитку, сприяючи збільшенню зайнятості населення, розбудові міської інфраструктури, реконструкції та збереженню пам'яток тощо.

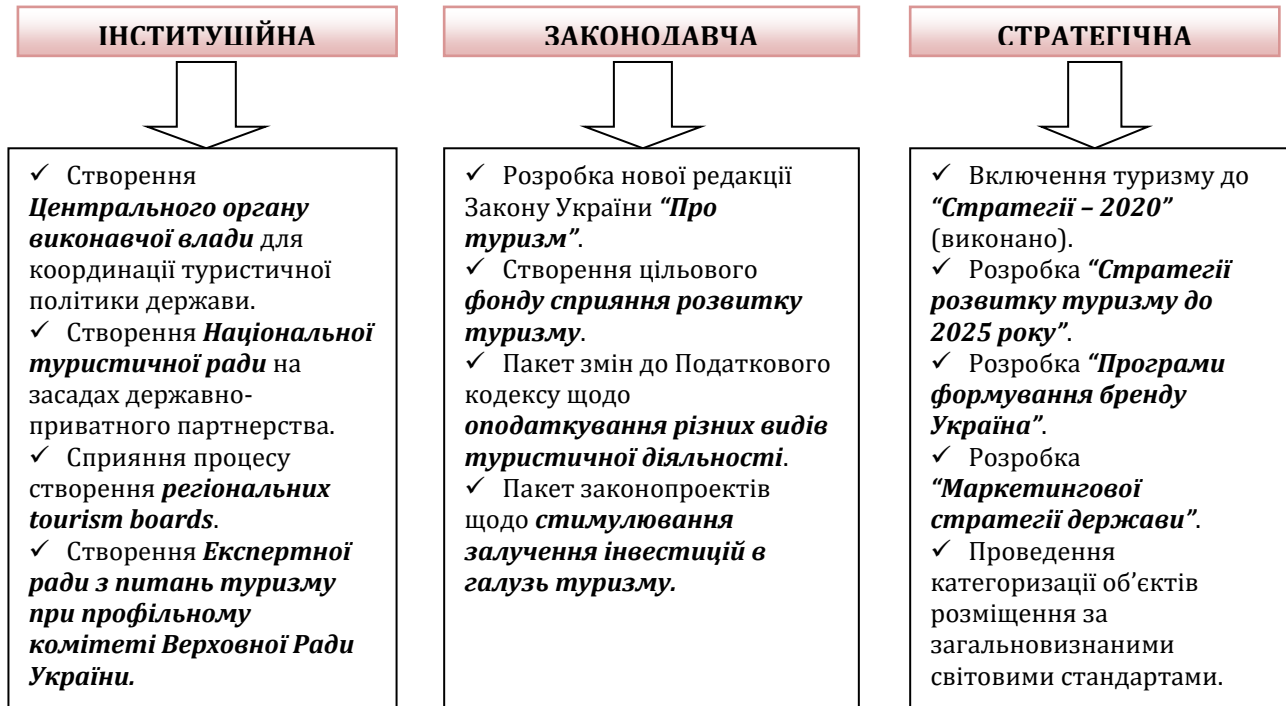

Рис. 1. Основні складові туристичної реформи в Україні

Примітка: розроблено автором

До найважливіших проблем державного управління у сфері туризму належить:

- неформованість системи органів державного управління галуззю туризму (ліквідовано Державне агентство з питань туризму та курортів);
- неефективність менеджменту та менеджерів в державному туристичному секторі;
- недосконала та застаріла нормативно-правова база (невідповідність сучасним вимогам Закону України “Про туризм”, недосконалість положень Податкового кодексу);
- відсутність комплексного підходу до розвитку галузі – комплексної стратегії розвитку галузі, маркетингової стратегії держави;
- неефективність механізмів залучення інвестицій у галузь.

На підставі аналізу ролі держави в організації та розвитку туристичної діяльності в різних країнах світу виокремлено три типи моделей державного регулювання цієї важливої складової національної економіки.

За *першої моделі* створення центральної державної туристичної адміністрації не є обов'язковим, усі питання вирішуються на місцях на засадах і принципах ринкової “самоорганізації”. Таку модель застосовують тоді, коли туризм для національної економіки не дуже важливий або коли суб'єкти туристичного ринку спроможні успішно вирішувати свої проблеми без державної участі, тобто утримують сильні позиції. Подібна модель управління індустрією туризму запроваджена в США після того, як 1997 р. була ліквідована державна структура *U.S. Travel and Tourism Administration (USTTA)*, що відповідала за розвиток туризму в країні.

Друга модель передбачає наявність сильного й авторитетного центрального органу – міністерства, яке контролює діяльність усіх підприємств туристичної галузі в країні. Для її реалізації потрібні відповідні умови: значні фінансові вкладення в туристичну індустрію, зокрема, в рекламну й маркетингову діяльність; інвестування в туристичну інфраструктуру та ін. Подібна модель організації управління туристичною індустрією чинна в Єгипті, Мексиці, Тунісі, Туреччині, деяких інших країнах, в яких туризм слугує основним джерелом валютних надходжень у бюджет.

Третя модель переважає в розвинених європейських державах. У країнах, де використовується така модель, питання розвитку туристичної діяльності вирішуються у “надрах” багатогалузевого міністерства, на рівні відповідного галузевого підрозділу. Причому підрозділ міністерства, що відповідає за розвиток туризму в країні, діє в двох напрямках: вирішує або регламентує загальні питання державного регулювання (розробка нормативно-правової бази, координація діяльності регіональної представницької та виконавчої влади, міжнародна співпраця на міждержавному рівні, збирання й обробка статистичної інформації та ін.) і спрямовує, координує маркетингову діяльність (участь у виставках і міжнародних об’єднаннях у туристичній сфері, управління туристичними представництвами своєї країни за кордоном тощо).

Така модель державного регулювання розвитку туризму отримала умовну назву “європейської”. Її як найприйнятнішу для України доцільно розглянути докладніше. Особливої актуальності дослідженню цієї моделі надають не лише глобальні трансформації у сучасному світі, а й вибір Україною європейського вектору розвитку, необхідність побудови в ній демократичного, відкритого громадянського суспільства.

Центральна державна туристична адміністрація в розвинених європейських країнах працює в тісній взаємодії з місцевою владою та приватним бізнесом. Така схема роботи виявилася достатньо продуктивною з погляду вироблення форм конструктивної співпраці та взаємодії адміністративних органів різних рівнів державного й регіонального управління, а також для залучення фінансових коштів приватного сектора з метою виконання відповідних державних завдань. Наслідком такої політики стала поява у сфері регулювання туристичної діяльності змішаних за формою власності (державно-приватних) інститутів.

Першими етапами на шляху удосконалення чинної моделі державного управління в галузі туризму в Україні повинні стати створення Національної туристичної ради, спеціалізованого центрального органу виконавчої ради (самостійного або в складі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України), який буде займатися формуванням та реалізацією стратегії розвитку туризму й державної політики в сфері туризму, та Експертної ради з питань туризму при комітеті Верховної Ради України (рис. 2).

Рис. 2. Модель державного управління у галузі туризму

Примітка: розроблено автором

Першорядними завданнями повинна стати розробка цілісної стратегії розвитку туризму на державному і регіональному рівнях, що буде враховувати досвід зарубіжних країн, створення конкурентоспроможного на міжнародному ринку національного туристичного продукту та мережі туристичних представництв за кордоном для ефективного пропаганди цього продукту, створення національного туристичного багатомовного інтернет-порталу, маркетингова і рекламно-інформаційна діяльність, узгодження нормативно-правової бази туристичної індустрії з міжнародними стандартами.

Однією з пріоритетних стратегій розвитку України має стати розвиток в'їзного та внутрішнього туризму спроможного суттєво впливати на зайнятість населення, підприємницьку активність, залучення інвестицій та поліпшення іміджу країни. У країнах, які є лідерами у туристичній сфері, накопичено чималий досвід застосування державою різноманітних інструментів мотивації розвитку туристичної діяльності. В Україні, де державне регулювання туристичного бізнесу дотепер обмежувалося розробкою стратегій, програм розвитку тощо, важливо, скориставшись досвідом сусідів, впровадити сучасні механізми взаємодії влади і бізнесу, попередньо визначивши рекреаційно-туристичну сферу однією з пріоритетних стратегій розвитку країни, створити стимул для малого і середнього бізнесу у сфері в'їзного туризму; мотивувати громадян іноземних держав на відвідування України.

Підсумовуючи вищезазначене основними завдання туристичної реформи в Україні є:

- Законодавчо визнати розвиток в'їзного та внутрішнього туризму одним з пріоритетних стратегічних напрямів розвитку економіки держави.
- Законодавчо забезпечити надання реальних преференцій для суб'єктів підприємницької діяльності.
- Збільшення бюджетних видатків на популяризацію туристичних ресурсів України на регіональному, національному та міжнародному рівнях, забезпечення діяльності туристично-інформаційних центрів.
- Імплементация у вітчизняне законодавство європейських стандартів якості та європейської звітності щодо аналізу туристичних потоків.
- Розширення переліку держав, громадяни яких можуть в'їжджати в Україну без віз, подовження тривалості разового перебування в Україні з 90 до 360 днів.
- Збільшення державного замовлення на підготовку вищими навчальними закладами фахівців рекреаційно-туристичної сфери.
- Створення центрального органу виконавчої влади з метою регулювання розвитку в'їзного та внутрішнього туризму в Україні, а також зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних курортів.
- Розробка та прийняття нової редакції Закону України "Про туризм" на принципах пріоритету розвитку в'їзного та внутрішнього туризму, державно-приватного партнерства.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень

Процеси децентралізації, дерегуляції, які відбуваються в Україні, актуалізують проблему створення цілісної системи державного управління туристичною галуззю, що відповідає сучасним вимогам динамічного розвитку та реалізується на різних рівнях – державному, регіональному, окремого підприємства.

Для успішного проведення реформи вкрай важливо заручитися підтримкою туристичної спільноти, а для цього потрібні їй широке громадське обговорення, об'єктивне висвітлення проблем туристичної сфери у засобах масової інформації.

Author details (in Russian)

Туристическая реформа как инструмент социально-экономического развития Украины

Ирина Жук

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,

ул. П. Дорошенко 41, г. Львов, 79000, Украина

e-mail: zhukiryna0312@gmail.com

к.э.н., ассист., кафедра туризма, географический факультет

Аннотация. В экономике Украины, направленной на активную интеграцию в мировое хозяйство, туристическая отрасль постепенно превращается в детерминант социально-экономического развития, однако темпы этих преобразований остаются неудовлетворительными, о чем свидетельствуют низкие позиции в мировых рейтингах туристического рынка. На основе анализа динамики статистических показателей: доли туризма в ВВП, прямой и генерируемой занятости, объемов капитальных туристических инвестиций, объемов бюджетного финансирования туризма, исследованы роль и место туризма в национальной экономике. С учетом роли государства в организации и развитии туристической деятельности в различных странах мира выделены три типа моделей государственного регулирования этой важной составляющей национальной экономики. Освящены основные направления реформирования системы государственного регулирования туристической отрасли Украины, его институциональное, законодательное и стратегическое обеспечение. Определены пути усовершенствования действующей модели государственного управления в области туризма в Украине.

Ключевые слова: национальная экономика, социально-экономическое развитие, туризм, государственное управление туризмом, государственное регулирование туризма, туристическая реформа.

Author details (in English)

Tourism reform as an instrument of social-economic development of Ukraine

Iryna Zhuk

Ivan Franko National University of Lviv,

41 Doroshenko str., 79000 Lviv, Ukraine

e-mail: zhukiryna0312@gmail.com

Ph.D., Assist. Prof., Department of Tourism, Geography Department

Abstract. The economy of Ukraine that aimed at active integration into the world economy, the tourism industry is becoming a determinant of social-economic development, but the pace of change remains unsatisfactory, as it is evidenced the lowest position in the world rankings tourist market. Based on the analysis of the dynamics of statistics: the share of tourism in GDP, and generated direct employment, tourism investments in capital, the volume of budget financing of tourism the role and place of tourism in the national economy are investigated. The state's role in the organization and development of tourism in different countries is given and singled out three types of models of state regulation of this important component of the national economy. The basic directions of reforming the system of state regulation of Ukraine's tourist industry – institutional, legal and strategic support are showed. Ways of improvement of the current governance model of tourism in Ukraine are singled out.

Keywords: national economy, social-economic development, tourism, public administration, tourism, government regulation of tourism, tourism reform.

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://dx.doi.org/10.14254/2223-3822.2016.14-1.18>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Zhuk, I. (2016). Turystychna reforma yak instrument sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Tourism reform as an instrument of social-economic development of Ukraine]. *Socio-Economic Problems and the State*. 14 (1), 152-159. doi:[10.14254/2223-3822.2016.14-1.18](https://doi.org/10.14254/2223-3822.2016.14-1.18)

Використана література

1. Агафонова Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання : навч. посіб. / Л. Г. Агафонова, О. Є. Агафонова. – К. : Знання України, 2002. – 358 с.
2. Биржаков М. Б. Введение в туризм: Путешествия. Туризм и туристская индустрия. Законодательство о туризме / М. Б. Биржаков. – 3-е изд. – СПб. : Изд. дом “Герда”, 2002. – 320 с.
3. Бойко О. В. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід : монографія / О. В. Бойко ; за ред. А. Ю. Парфіненка. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. – 279 с.
4. Вахмистров В. П. Правовое обеспечение туризма: учеб. пособ. / В. П. Вахмистров, С. И. Вахмистрова. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2005. – 288 с.
5. Зайцева В. М. Правове регулювання туристичної діяльності : навч. посіб. / В. М. Зайцева, Ю. В. Філей. – Запоріжжя : Просвіта, 2010. – 220 с.
6. Мальська М. П. Просторові системи послуг (теорія, методологія, практика) : монографія / М.П. Мальська. – К. : Знання, 2009. – 363 с.
7. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: зб. нормат. актів / за ред. В. К. Федорченка. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 640 с.
8. Про внесення змін до Закону України “Про туризм” : Закон України №1282–15 [від 18.11.2003 р.] [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №13. – С. 180. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15/page>.

9. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. – №638 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-p>.
10. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навч. посіб. / П.Р. Пуцентейло. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
11. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму : теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т.І. Ткаченко. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., 2009. – 463 с.
12. World Tourism Organization UNWTO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>.
13. World Travel & Tourism Council (WTTC) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wttc.org/>.

References

1. Ahafonova, L.H., & Ahafonova, O.Ye. (2002). *Turyzm, hotelnyi ta restoranni biznes: tsinoutvorennia, konkurentsia, derzhavne rehulivannia : navch. posib.* [Tourism, hotel and restaurant business, pricing, competition, government regulation.]. Kyiv, Znannia Ukrainy.
2. Birzhakov, M.B. (2002). *Vvedenie v turizm: Puteshestviya. Turizm i turistskaya industriya. Zakonodatel'stvo o turizme* [Introduction to Tourism: Travel. Tourism and tourism industry. Legislation on tourism]. SPb., Gerda.
3. Boiko, O.V. (2013). *Osoblyvosti formuvannia ta realizatsii turystychnoi polityky derzhavy: mizhnarodnyi, natsionalnyi, rehionalnyi dosvid: monohrafiia* [Peculiarities of formation and implementation of the tourism policy: international, national, regional experience]. Kherson, KhNU.
4. Vakhmystrov, V.P., & Vakhmystrova S.Y. (2005). *Pravovoe obespechenye turyzma: ucheb. posob* [Legal support tourism]. SPb., Mykhailov Publ.
5. Zaitseva, V.M., & Filei Yu.V. (2010). *Pravove rehulivannia turystychnoi diialnosti: navch. posib.* [Legal regulation of tourism activities]. Zaporizhzhia, Prosvita.
6. Malska, M.P. (2009). *Prostorovi systemy posluh (teoriia, metodolohiia, praktyka): monohrafiia* [Spatial system services (theory, methodology, practice)]. Kyiv, Znannia.
7. Fedorchenko, V.K. (2002). *Pravove rehulivannia turystychnoi diialnosti v Ukraini: zb. normat. aktiv* [Rights of tourism in Ukraine]. Kyiv, Yurinkom Inter.
8. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro turyzm" : Zakon Ukrainy #1282-15 [vid 18.11.2003 r. [On Amendments to the Law of Ukraine "On Tourism": The Law of Ukraine №1282-15 [from 18.11.2003.]]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy = Supreme Council of Ukraine, 13, 180.* Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1282-15/page>.
9. *Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2022 roku : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.08.2013 r. – №638* [On approval of the Concept of the State Target Program of Tourism and Resorts for the period till 2022, the Cabinet of Ministers of Ukraine of 01.08.2013 p. - #638]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/638-2013-r>.
10. Putsenteilo, P.R. (2007). *Ekonomika i orhanizatsiia turystychno-hotelnoho pidpriemnytstva: navch. posib.* [Economics and Organization of tourism and hotel business]. Kyiv, Tsentр uchbovoi literatury.
11. Tkachenko, T.I. (2009). *Stalyi rozvytok turyzmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu: monohrafiia* [Sustainable Tourism Development: Theory, Methodology, the realities of business]. Kyiv.
12. World Tourism Organization UNWTO. (2016, March). Retrieved from <http://www2.unwto.org/>.
13. World Travel & Tourism Council (WTTC). (2016, March). Retrieved from <https://www.wttc.org/>.

© 2016 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

